

Opi-Wan Kenobi,

Voor de meeste mensen was Berck de geestelijke vader van Sammy, Pechvogel, Lowietje, Hansje en een heel aantal andere stripkinderen. Hij was gekend als vlotte tekenaar en een harde werker.

Daarnaast was hij ook echtgenoot, vader, grootvader, overgrootvader, liefhebber van haute cuisine, geschiedenis, film, tuinieren (met een uitgebreid arsenaal aan boerderijdieren), miniatuurscheepsbouw en politiek, alsook (leer)meester in de kunst en andere levensdisciplines.

Voor mij was hij in de eerste plaats opa en leermeester: mijn Opi-Wan Kenobi.

Ik betwijfel ten zeerste of hij de *Star Wars*-referentie begrepen zou hebben. Ondanks zijn liefde voor film liet hij deze saga aan zich voorbijgaan.

Hoe dan ook, om het te zeggen met een *Star Wars*-quote: “*The Force is strong with this one.*”

Hij was ongetwijfeld gezegend wat dat betreft: het is een gave die je van je voorouders meekrijgt bij je geboorte en die je op je beurt doorgeeft aan je nageslacht.

Opa ging er prat op dat zijn Italiaanse grootvader als beeldhouwer werkte in de Carrara-regio. En dat er in zijn achterkleinzoon een potentiële striptekenaar schuilt, deed zijn ogen schitteren.

Het is de mentale toestand waarin inspiratie rijkelijk vloeit en zorgt voor evenwicht en verbondenheid. Het is de rust en de focus die je vindt in je passie.

Aangedreven door de drang naar het creëren (en als dat even niet lukte — door een storing in the Force — zocht hij herbronning in zijn tuin).

Het is een gevoel van overvloed dat maakt dat je het met anderen wil delen.

Ik herinner me dat we samen in zijn atelier zaten. Hij aan zijn grote tekentafel en ik aan de kleine uitklaptafel. Ik observeerde hem terwijl hij werkte. We tekenden samen en wanneer hij even pauze nam, leerde hij me wat hijzelf op de academie had geleerd (zijn mantra: waarnemingstekenen is de ruggengraat van de tekenaar).

Als kind geloofde ik dat alles wat mijn opa aanraakte in goud veranderde. Er was geen project dat hij niet tot in de perfectie volbracht: van tekenopdrachten over schrijnwerkerij tot repareren van al wat stuk ging (met steeds een tube krachtljm binnen handbereik).

Het verliep allemaal zo vloeiend en moeiteloos.

Als volwassene zag ik dat The Force de laatste jaren echter niet meer zo moeiteloos vloeide. Tot ze op 28 december 2020 helemaal verstilde.

Het is geruststellend te zien dat er ook overvloed is in ons: zijn kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen. Zijn nalatenschap stroomt door ons en wij geven dat op onze beurt weer door.

We blijven verbonden.

Sofie De Rijck
Kleindochter van
Berck, zelfstandig
illustrator en grafisch
ontwerper Fos.

RECLAMETEKENAAR BIJ PUBLIART 1/2

BERCK'S STRIPPRODUCTIE IS OMVANGRIJK, ZIJN VELE RECLAMEWERK IS NOG ONTZAGLIJKER. PUBLIART, HET RECLAMEAGENTSCHAP VAN LOMBARD-UITGEVER RAYMOND LEBLANC, IS VANAF 1957 EEN NIEUWE ÉN GOEDE WERKGEVER VOOR BERCK. TEGELIJK BETEKENT HET RECLAMEBUREAU VOOR BERCK EEN LEERSCHOOL OM STRIPS TE TEKENEN EN ALSNOG IN HET WEEKBLAD *KUIFJE* TE PUBLICEREN, VOOREERST ALS RECLAMETEKENAAR.

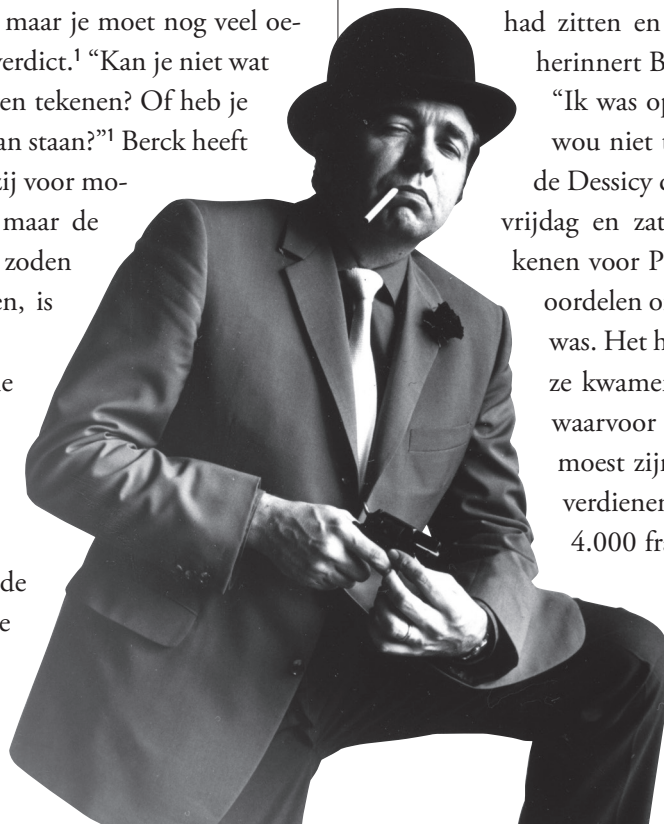
door Joris De Smet

De directeur-Jezuïet sputtert tegen: “Ja maar, Arthur, we moeten iedere frank voor de missie verantwoorden!”¹ Berck had net om wat opslag gevraagd, krijgt het antwoord dat je net las en denkt bij zichzelf: “Nu moet ik weg of ik word communist!”¹ Dus trekt hij de deur bij het missionarissenblad *Pro Apostolis* definitief achter zich dicht en gaat op zoek naar een nieuwe baan.

Hij kan zo nu en dan boekillustraties of covers tekenen voor de uitgaven van De Nederlandsche Boekenhandel, maar dat zet nauwelijks eten op tafel. Berck beschrijft dat werk zelf als: “een bijverdienste die ik nodig had om onder andere de wintertekeningen te betalen.”¹ Een nieuwe sollicitatie bij het weekblad *Kuifje* levert, net als voorheen, niet echt wat op. “Je hebt talent, maar je moet nog veel oefenen”, is opnieuw het verdict.¹ “Kan je niet wat meer naar de natuur leren tekenen? Of heb je geen zuster die model kan staan?”¹ Berck heeft een zus, jawel, maar of zij voor model wil spelen, is nog maar de vraag. Of dat dan veel zoden aan de dijk zou brengen, is nog onwaarschijnlijker. Gelukkig kan Eugène Van Nyverseel, de toenmalige artdirector van *Kuifje*, Berck doorverwijzen naar Albert De Smaele, directeur van de Standaard-groep, die de weekbladen *Ons Volk*

en *Chez Nous* uitgeeft. Uitgeverij Lombard heeft een lopend samenwerkingsakkoord met De Smaele, wat resulteert in de jeugdblaadjes *Ons Volkske* en de Franstalige tegenhanger *Chez Nous Junior*. Berck solliciteert daar met zijn *Pro Apostolis*-werk en kan aan de slag. Het is meteen ook daar, in de gang voor het bureau van directeur De Smaele, dat Vrouwe Fortuna hem opnieuw toelacht. Berck zit te wachten op zijn beurt en op de stoel naast hem doet ene Guy Dessicy hetzelfde. De man is dan al een vijftal jaar directeur van het publiciteitskantoor Publiart en vraagt Berck of hij tekenaar is. Uiteraard kan deze bevestigend antwoorden en hij laat hem zien wat er in de map onder zijn arm zit. “Dessicy keek goedkeurend naar wat ik in de tekenmap had zitten en deed me een voorstel,” herinnert Berck zich.¹

“Ik was oprecht enthousiast, maar wou niet te veel riskeren... Ik stelde Dessicy daarom voor om eerst op vrijdag en zaterdagvoormiddag te tekenen voor Publiart, zodat ze konden oordelen of ik wel bekwaam genoeg was. Het heeft niet lang geduurd of ze kwamen al af met een contract waarvoor ik bij Raymond Leblanc moest zijn. Die vroeg wat ik wou verdienen. Ik verdiende toen 4.000 frank (ongeveer 100 euro) per maand. Ik trok mijn stoute schoentjes aan en vroeg 5.000 frank

(ongeveer 125 euro). Tot mijn grote verbazing ging hij onmiddellijk akkoord. Ik had verdorie meer moeten vragen!” lacht Berck in 2005.² Zo raakt Berck dan toch bij Lombard binnen, al is het via de spreekwoordelijke achterdeur, om te werken voor Publiart.

RECLAME IS KUNST

Om goed te begrijpen waar Berck nu precies terecht komt, moeten we even terug in de tijd. Dit stuk van het verhaal begint met: “Er was eens *Kuifje*, het weekblad voor de jeugd van 7 tot 77 jaar.” Op 26 september 1946 verschijnt het eerste nummer van het nieuwe stripweekblad *Tintin* en tegelijk de Nederlandstalige uitvoering *Kuifje*. Het blad ontleent zijn naam aan de creatie van Hergé, die al sinds 1929 een gevestigde waarde is in de Belgische stripwereld.

Het weekblad komt er op initiatief van de in Ieper geboren uitgever André Sinave, een man die niet verlegen zit om een gek idee meer of minder en voldoende bemiddeld is om die ideeën ook uit te voeren. Omdat hij en zijn toenmalige zakenpartner, Albert Debaty, veel beter zijn in het bedenken van projecten dan in het tellen van geld, wordt voormalig douaneambtenaar Raymond Leblanc gevraagd om het beheer van het blad op zich te nemen. Leblanc aanvaardt die positie en zal zich van meet af aan bewijzen als een gehaaide zakenman. Binnen de kortste keren verwerft hij het meerderheidsaandeel in het weekblad, waardoor hij eigenlijk zo goed als de alleenheerser wordt van de kersverse publicatie. Raymond haalt Hergé binnen als artistiek directeur en geeft hem carte blanche. De geestelijke vader van *Kuifje* mag zowel de inhoud van het tijdschrift bepalen als de redactie samenstellen, die de klus op wekelijkse basis moet klaren. Hergé gaat ijverig aan de slag en het blad is meteen een groot succes. En niet onbelangrijk, het succes houdt aan. Het blad wordt alsmaar dikker. Vermits er een vrij logische lineaire relatie bestaat tussen het aantal pagina's in een striptijdschrift en het aantal medewerkers dat eraan meewerkt, wil dat zeggen dat de redactieploeg gestaag blijft groeien. Dat is niet meteen een probleem, want er zijn genoeg ge-

gadigden. Zodra Leblanc zich hiervan terdege bewust wordt, steekt de boekhouder in hem de kop op. Hij begint zich te bemoeien met de selectie van de inhoud voor het stripblad, waarbij hij dikwijls tegen Hergés keuzes ingaat. Leblanc hanteert namelijk één, wat hem betreft voor de hand liggend selectiecriteria: wat goed verkoopt, krijgt een plek in het blad. Die inmenging van Leblanc leidt tot een nogal gespannen relatie tussen de twee heren en dat komt helaas nooit meer helemaal goed.

Een succesvol medium als *Kuifje* is van meet af aan een aantrekkelijk kanaal voor reclame. Het jonge volkje is een belangrijk marktsegment voor reclamemakers, want er is geen gebrek aan producten die specifiek aan hen kunnen worden gesloten. Ook wat dat betreft heeft de berekenende Leblanc zijn sommetjes goed gemaakt. Als een bedrijf in zijn blad adverteert, gaat niet minder dan 10 procent van de commissie naar de reclamebureaus die de kant-en-klare advertenties aanleveren. Dat is een flinke smak geld en Leblanc ziet die pegels liever in zijn eigen zak verdwijnen dan dat hij ze moet afgeven.

In 1953 richt Leblanc het reclameagentschap Publiart op. Niet toevallig bestaat er in Frankrijk al een gelijknamig reclameagentschap dat beheerd wordt door Leblancs Franse zakenpartner Georges Dargaud. Niet meer dan normaal, want, zo meent Leblanc: “Als we dan samen zakendoen, maakt het

Raymond Leblanc en Guy Decissy in 2006, respectievelijk de oprichter en directeur van Publiart. Doorheen de jaren komen er varianten op de spelling van de naam van het agentschap, zoals Publi-Art of Publi-art, ook in de eigen communicatie van het bedrijf. De meest gangbare spelling is Publiart.
© Nicolas Anspach

alles gemakkelijker als die twee bedrijven dezelfde naam hebben.”³ Die samenwerking komt er uiteindelijk niet. De dan negenentwintigjarige Guy Dessicy krijgt de leiding van het nieuwe dochterbedrijf toevertrouwd.

Dessicy is geen illustere onbekende in het wereldje van de strip. Hij is op dat ogenblik studiomedewerker van Hergé, maar de productie van de studio loopt al een tijdje terug. Guy ziet de bui hangen en gaat op zoek naar een nieuwe uitdaging. Vermits hij al langer de ambitie koestert om in de reclamewereld aan de slag te gaan, is dit voor hem een gedroomde kans. En Leblanc? Die herhaalt zijn beproefde aanpak. “Leblanc gaf me absolute vrijheid”, herinnert Dessicy zich en hij voegt daar gnif felend aan toe, “Ik mocht doen wat ik wilde, zolang ik maar winst maakte. Een goed criterium, toch? Ze zouden dat met ministers ook moeten doen.”³

Dessicy aarzelt dan ook niet om de unieke troef, die hem ter beschikking staat, uit te spelen. Klassieke publiciteitsagentschappen kunnen enkel fotografen en illustratoren inzetten, terwijl Dessicy een beroep kan doen op de horde striptekenaars die het weekblad *Kuifje* ondertussen rijk is. De lezers van het blad zien hun favoriete helden voortaan ook verschijnen in reclameboodschappen. En daarmee is het fenomeen van de publiciteitsstrip een feit. Paul Cuvelier, Bob De Moor, Tibet en de belangrijkste veteranen van het weekblad maken voortaan naast hun lopende stripreeksen vervolghaaltjes in korte stroken die langs de neus weg vertellen hoe lekker de chocolade van Côte d’Or wel is of die een van de vele verschillende horlogemerken aanprijzen. De onmiddellijke populariteit van de reclamestrips is ongezien. Dessicy maakt de juiste keuze en Leblanc is — voorlopig — tevreden.

De covers van *Kuifje* nummer 24 en 27 uit 1957 worden weleens toegeschreven aan Jean Graton. Het zijn echter geschilderde illustraties van Berck die de stijl van Publarts toenmalige hoofdtekenaar Graton imiteert.

NIEUWE STRIPDUO'S

IN 1967 IS RAUL CAUVIN BEVRIJD VAN YVAN DELPORTES TEGENWERKING. TIJDENS ZIJN OPMARS VINDT DE JONGE SCENARIST EEN MEDESTANDER BIJ EEN NIEUWE HOOFDREDACTEUR MET EEN ALCOHOLPROBLEEM. HET VERTREK VAN MORRIS EN ZIJN REEKS *LUCKY LUKE* BIEDT CAUVIN DE GOUDEN KANS OM *DE BLAUWBLOEZEN* TE LANCEREN EN NIET VEEL LATER *CARA EN CALEBAS*, EEN ANDERE HISTORISCH GESITUEERDE REEKS MET EEN MERKWAARDIG DUO IN DE HOOFDROL.

door David Steenhuyse

Robbedoes-hoofdredacteur Yvan Delporte weigert systematisch de scenario's van Raoul Cauvin tot uitgever Charles Dupuis een partij cartoons van Cauvin over en voor collega's onder ogen krijgt (zie *Sammy* integraal 1). Die vallen in goede aarde en Cauvin krijgt van meneer Dupuis de steun en de kans die Delporte hem niet wou geven. Zijn eerstvolgende komische stripreeks komt tot stand met de Franse tekenares Claire Bretécher, een knappe jongedame aan wie Delporte verslingerd raakt.

SAMENGESTELD DUO

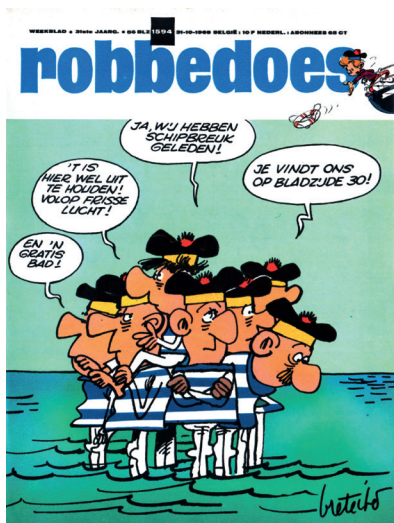
Bretécher stuurt in 1967 een kort verhaal van zes pagina's naar de redactie van *Robbedoes* en krijgt op een morgen een briefje terug van Delporte met de boodschap: "Stuur uw factuur maar op."¹ *Rapen in de Kosmos* wordt prompt gepubliceerd in *Robbedoes* nummer 1536 van 21 september 1967. Voor Bretécher voelt het aan als een zegening, hoewel ze in 1963 al debuteert als stripmaakster met de ondertekststrip *Le Facteur Rhésus* in *L'Os à Moelle*. De teksten onder de plaatjes zijn geschreven door René Goscinny, die al een grote naam is dankzij *Hoempa Pa* in het weekblad *Kuiffe* en *Asterix* in het Franse stripweekblad *Pilote*, allebei getekend door Albert Uderzo. Daarna publiceert ze in de stripbladen *Record* en *Kuiffe*, maar ze is in werkelijkheid gek op *Robbedoes*. Haar debuut in deze laatste leidt naar de gagreeksen *De Njaaja's*, met pratende peuters, en *Schipbreuk* op scenario van Cauvin. De juffrouw en de jongeman komen

bij toeval bij elkaar terecht. Door het opheffen van Delportes veto ontwikkelt Cauvin een idee voor een reeks korte verhalen over een op zee ronddobberende bemanning van een gezonken schip. Dat wordt *Schipbreuk*. Delporte acht het misschien geschikt voor Bretécher, een keuze die Cauvin minder genegen is: "Ik hield niet zo van haar tekeningen, die voor mij een beetje te 'modern' waren, maar uiteindelijk maakten we veel plezier bij het maken van de gags."¹ De scenarist geeft ook nog mee dat hij in die tijd nooit echt de kans krijgt om lang met haar te praten. "Als bij toeval kwam de hele bende naar de redactie elke keer ze haar — overigens heel mooie — neus liet zien... Franquin, Peyo. Yvan Delporte verkondigde hun vast het nieuws. Als resultaat daarvan hield ze het telkens bij een blitzbezoek in mijn kantoor."¹ De Parisienne komt uiteindelijk maar twee of drie keer langs op de redactie in Brussel. Meestal stuurt ze haar originelen via de post.

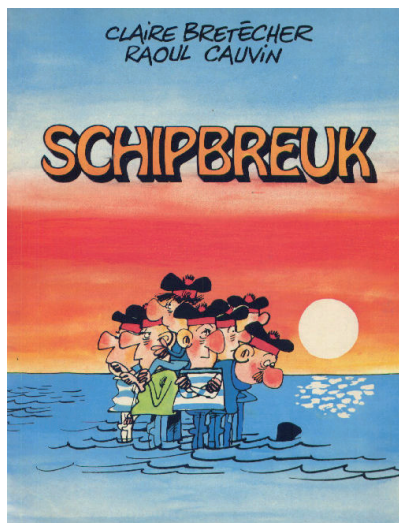
Tot 1971 produceert het samengestelde duo tien korte verhalen en vijf gags van *Schipbreuk* (*Robbedoes* houdt er na 1970 mee op waardoor één kort verhaal en één gag niet in het Nederlands zijn te lezen). De reeks haalt eenmaal de cover (nummer 1594 van 31 oktober 1968). In 1980 publiceert Oberon de Nederlandstalige versie van het album dat Glénat in 1976 in het Frans uitbracht. Tegen

Raoul Cauvin en Louis Salvérius uit een fotostrip voor een special van *De Blauwbloezers* in het weekblad *Robbedoes* nummer 1776 van 27 april 1972.
© Gérald Frydman

Schipbreuk, door Claire Bretécher en Raoul Cauvin, op de cover van *Robbedoes* nummer 1594 van 31 oktober 1968. Daarnaast het in 1980 door Oberon gepubliceerde album.

dan is Bretécher al een *grande dame* door opgemerkte stripreeksen in *Pilote* (met onder meer *Cellulite*), *Le Nouvel Observateur* (*De Gefrustreerden* en vanaf 1988 *Agrippine*) en doordat ze in 1972 het komisch-satirische stripblad *L'Écho des Savanes* helpt oprichten.

VRIENDELIJKE AFWIJZINGEN

Nu Delporte Cauvin geen strobreed meer in de weg legt, ziet deze laatste zich al samenwerken met de vedetten van het weekblad. Met mogelijk schrijfwerk in het achterhoofd nodigt hij Jean Roba, André Franquin, Peyo en Maurice Tillieux uit om bij hem thuis enkele biertjes te komen drinken. Tijdens de gesprekken laat hij subtiel vallen dat hij graag met hen zou samenwerken aan nieuwe projecten. De bekende tekenaars waarderen de dan prille dertiger, maar ze hebben geen gebrek aan voorstellen en wijzen hem vriendelijk af. Alleen Tillieux belooft nog op Cauvins voorstel terug te komen.

De man houdt woord, er komt een vervolggesprek, maar zonder concrete afspraken voor een gezamenlijk verhaal. Toch verklaart Cauvin vele jaren later dat hij ontzettend veel te danken heeft aan Tillieux: “Op een namiddag kwam hij op bezoek en legde me uit hoe ik mijn scenario’s beter kon laten werken, hoe ik mijn verhalen moest structureren, enzovoort. Een les van Tillieux! Dat is meer waard dan alle lessen door alle leraars. Vervolgens discussieerde hij verder met me over mijn projecten en scenario’s. Hij is mijn geestelijke vader.”¹

EXIT LUCKY LUKE

In die jaren knaagt het bij Morris. De tekenaar van *Lucky Luke*, die zelf een tekenfilmachtergrond heeft, is alles behalve tevreden over een tekenfilmproject van TVA met zijn cowboy. Tekenfilm maker Vivien Miessen reduceert het personage tot een makkelijker te animeren silhouet dat tweederde kleiner is dan het origineel en voor de rest slechts bestaat uit een hoed, twee armen en een paar laarzen. Morris is niet opgezet met die ingrijpende aanpassingen, zijn scenarist René Goscinny evenmin. Het personage lijkt in niets meer op *Lucky Luke*, behalve zijn gele hemd en rode sjaal. Het project wordt afgeblazen.

Goscinny is dan al directeur bij het Franse stripweekblad *Pilote*, dat sinds 1959 een stevige concurrent betekent voor de Franstalige versies van *Robbedoes* en *Kuifje*. In 1968 beslist Morris om over te stappen naar *Pilote*, een transfer waarvan het belang tegenwoordig gelijkstaat aan een Lionel Messi of Cristiano Ronaldo die voor een nieuwe voetbalclub kiest. Er zijn meerdere mogelijke aanleidingen voor dat vertrek. Een financiële reden is voor de legendarisch gierige Morris nog het meest aannemelijk. Zijn nieuwe uitgeverij Dargaud kan hem namelijk een betere distributie van zijn albums in Frankrijk verzekeren, wat een potentieel hogere verkoop inhoudt. “Ik dacht dat niemand dat beter kan dan een Franse uitgever”, zegt Morris daar later over.²

De Franstalige albums van *Lucky Luke* bij Dupuis verschijnen aanvankelijk niet in harde kaft, een voorrecht dat is weggelegd voor albums van tekenaars zoals Roba, Franquin, Tillieux en Peyo. Bij Morris voelt dat aan als een soort miskennis. Bij Dargaud zou hij wel gekartonnerde albums krijgen. Bovendien kan uitgever Georges Dargaud hem een beter tekenfilmvoorstel beloven. Als zakenpartner van Raymond Leblanc, uitgever van het weekblad *Kuifje* en Lombard en directeur van de tekenfilmstudio Belvision, kan hij die belofte effectief ook waarmaken. In 1971 komt de lange tekenfilm *Daisy Town* uit, met José Dutillieu als producer en Nic Broca als hoofdanimator. Beide heren zien we later terug op het pad van Raoul Cauvin wanneer hij de reeks *Robbedoes* en *Kwabbernoot* in de schoot krijgt geworpen, een vergiftigd geschenk.

REVOLUTIEREANIMATIE

EIND 1973 PUBLICEERT DUPUIS EEN EERSTE ALBUM VAN SAMMY IN ZIJN EIGEN ALBUMREEKS NA HET *OKAY*-ALBUM UIT 1972. OP DAT MOMENT ZIJN ER AL ZES VERHALEN VAN 22 PAGINA'S, TWEE GAGS EN DE LANGE AVONTUREN *RHUM ROW* EN *EL PRESIDENTE* IN *ROBBEDOES* VERSCHENEN. VOOR *RHUM ROW* VERLATEN SAMMY EN JACK HET VERTROUWDE STADSDECOR VAN CHICAGO OM IN MEXICO TE INFILTREREN BIJ EEN RUMSMOKKELAAR. VOOR *EL PRESIDENTE* KIEST SCENARIST RAOUL CAUVIN OPNIEUW VOOR EEN EXOTISCHE LOCATIE.

door David Steenhuyse

Berck leert door scha en schande om nooit al zijn eieren in één mandje te leggen. Parallel aan de reeks *Sammy* blijft hij een stroom aan (publicitaire) strips en illustraties produceren voor andere stripbladen en opdrachtgevers. In de periode 1973-1975 tekent hij de laatste verhalen van *De Donderpadjes* voor *Sjors* voordat hij in 1974 *Lowietje* creëert voor hetzelfde Nederlandse stripweekblad. Het eerste verhaal is geschreven door Piet Hein Broenland. Daarna neemt Raoul Cauvin *Lowietje* over zonder dat zijn naam als scenarist wordt vermeld. In volgende dossiers komen beide reeksen uitgebreider aan bod.

Toch blijft *Sammy* in die periode Bercks meest essentiële reeks. Hij verzekert minimaal één *Sammy*-verhaal per jaar om de reeks in *Robbedoes* een regelmatig publicatieritme te kunnen geven. Ook voor het weekblad is de reeks uitgegroeid tot een vaste waarde. Elk nieuw *Sammy*-verhaal geniet de eer om minstens één keer op de cover te staan, meestal als introductie op de eerste aflevering van de voorpublicatie. In die tijd reageert André Franquin nog met een illustratie naast de coverillustratie als extra promotie voor de stripfiguren op de cover.

MOEDERSKINDJE

Cauvin legt zich voor *Sammy* intussen toe op de verdere uitbreiding van het actieterrein voor de personages. Nadat ze via Mexico inschepen in *Rhum*

Row beleven Sammy en Jack in *El Presidente* een avontuur op een eilandje in de Stille Oceaan waar dictator Loco Lamelos regeert. In het Frans heet het personage Firmin Deramelier, een verwijzing naar François Duvalier, tussen 1956 en 1971 de president voor het leven van Haïti. Hij had de bijnaam Papa Doc. Na zijn dood volgt zijn zoon Jean-Claude, alias Baby Doc, hem op tot diens eigen overlijden in 2014.

Voor Berck is het opvoeren van een dictator en revolutionairen die hem bestrijden gesneden koek. Precies tien jaar vóór *El Presidente* tekende hij op scenario van Yves Duval het stripverhaal *Panchico* dat in 1963 in het weekblad *Kuifje* loopt.

Cauvin reanimeert het revolutieconcept door de rol van Jacks moeder uit te spelen. Enerzijds vormt haar ontvoering voor Jack de aanleiding om toch in te gaan op het verzoek van Loco Lamelos om diens leger op te leiden. Anderzijds biedt ze een extra komische noot door bevriend te raken met Loco's moeder. Beide moeders behandelen hun zonen nog als kinderen, terwijl die band tussen moeder en moederskindje "el presidente" ook aandoenlijker en menselijker maakt. Dat leidt naar een verrassende conclusie met een vervolgje in Chicago.

El Presidente barst van de actie en grappen. De reeks komt op kruissnelheid en de samenwerking tussen Berck en Cauvin kent een solide, betrouwbare en stabiele fundering.

Hoofding van het avontuur *El Presidente* boven de gepubliceerde strippagina's in het weekblad *Robbedoes*.

SAMMY

EL PRESIDENTE

3

BERCK en CALVIN

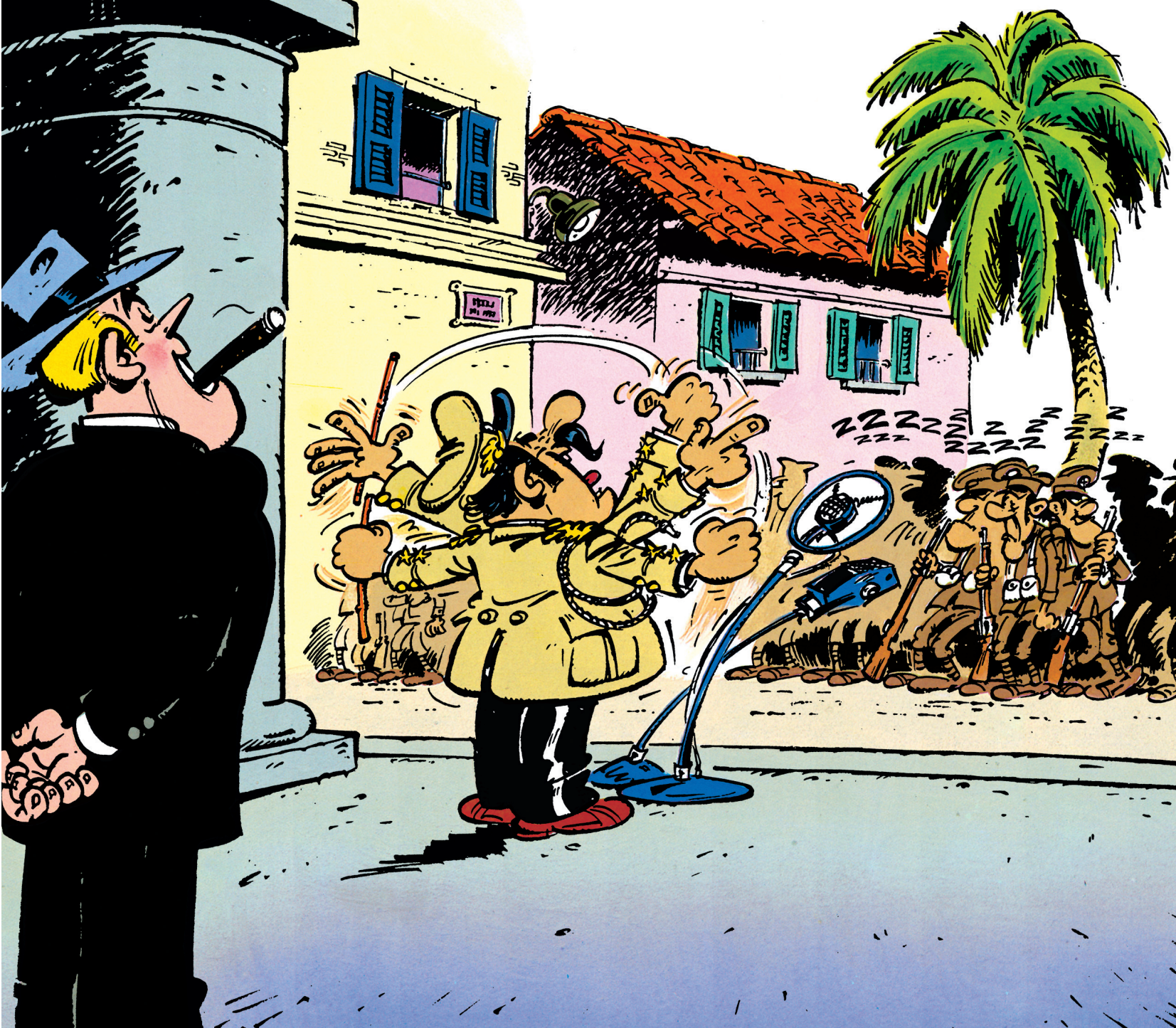
SAMMY

EL PRESIDENTE

BERCK en CALVIN

SAMMY EL PRESIDENTE

WEEKBLAD ● 36ste JAARG. ● 52 BLZ. **1826** 12-4-1973 ● BELGIË : 12 F ● NEDERLAND : Fl. 1,—
ABONNEES : 90 CT

robbedoes

ROBBEDOES
INTERVIEWT :
ANTIQUAIR
CHARLES MICHIELS

VRIJ VEL VOOR
LAMBIL

compleet verhaal :
SAM EN DE
OUDE SJPOK

lange aflevering van
STANY DERVAL

de terugkeer van
SAMMY

KIJK UIT! DAAR
KOMT

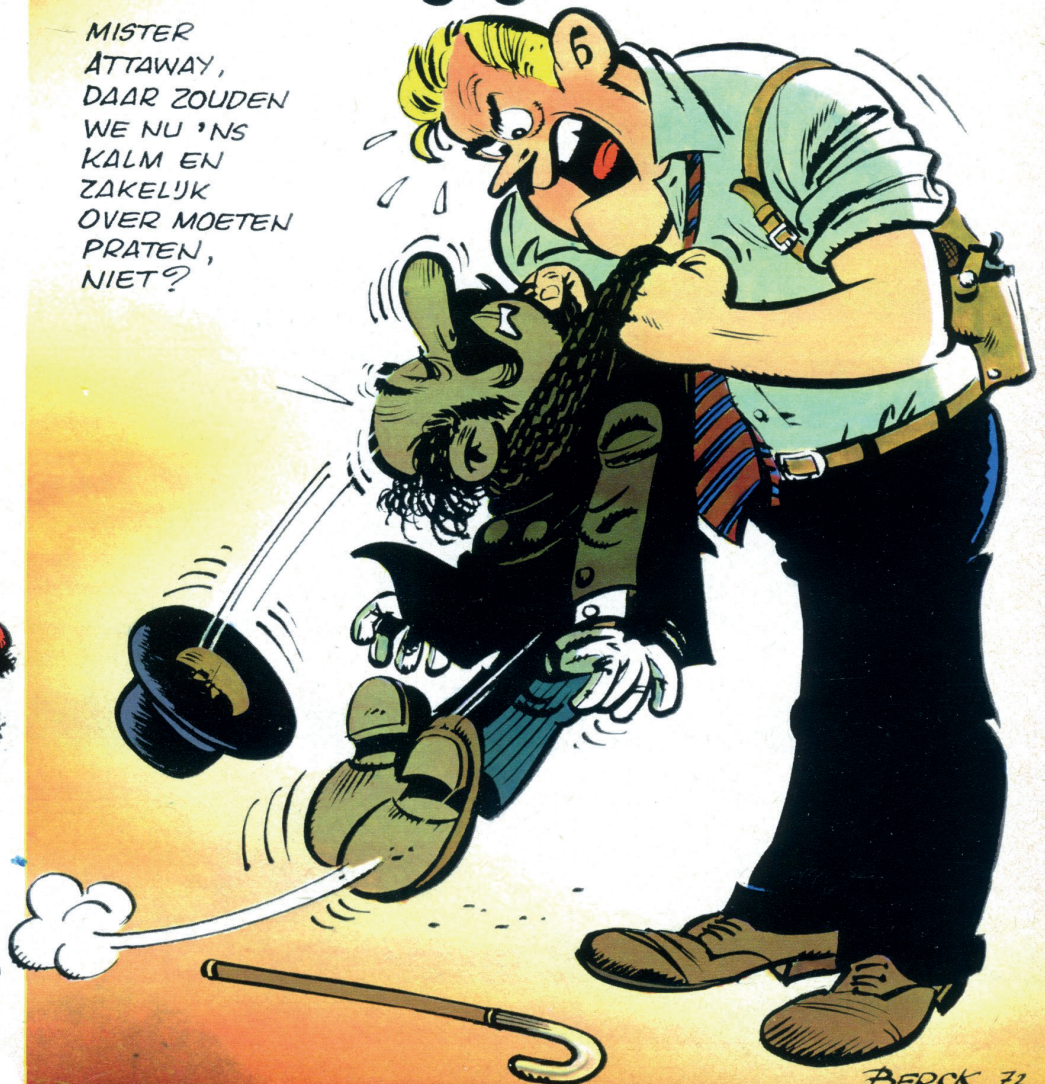
BERCK

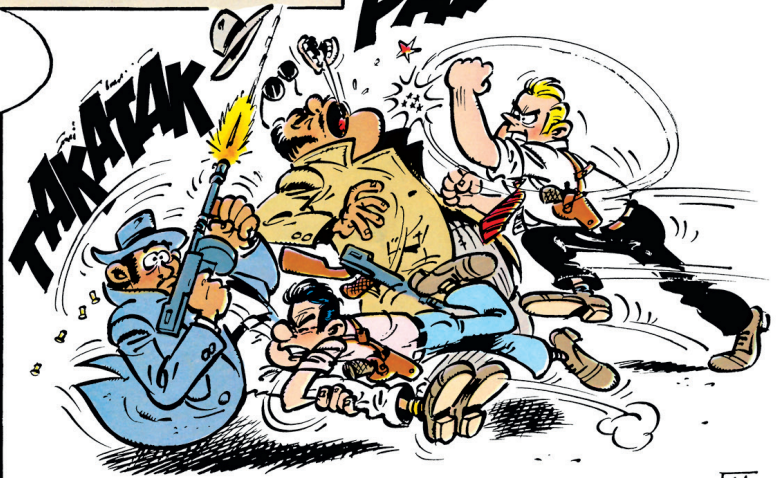
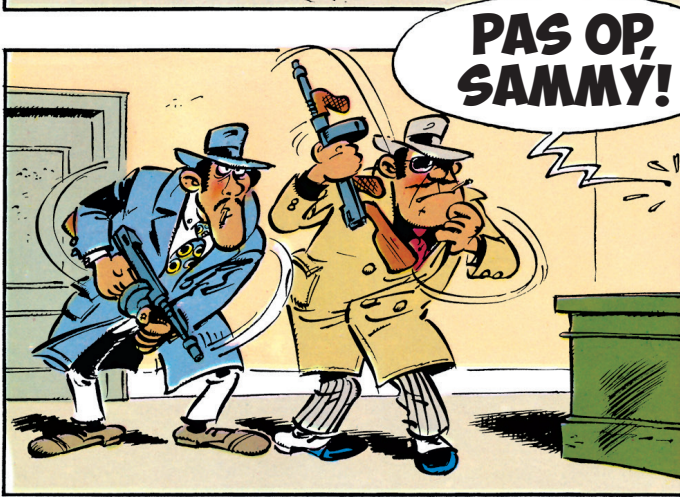
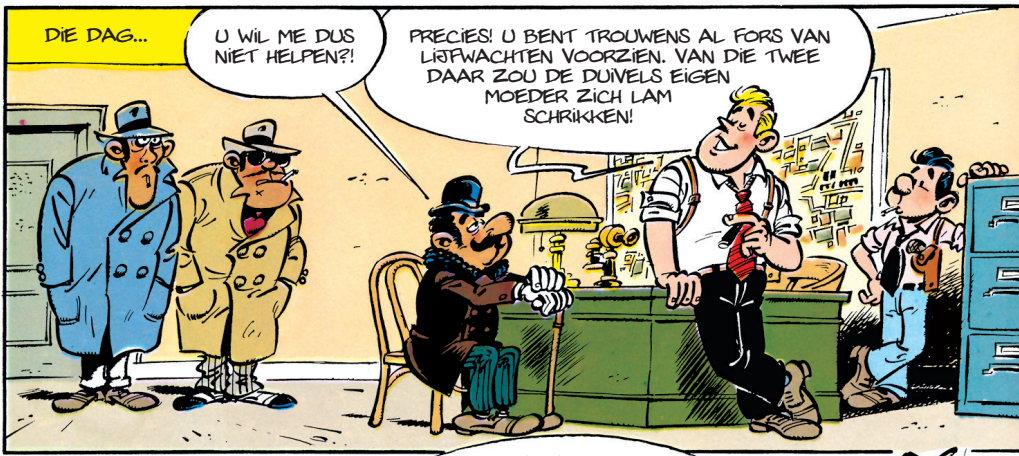
DAT GEEFT
HOMMELES!

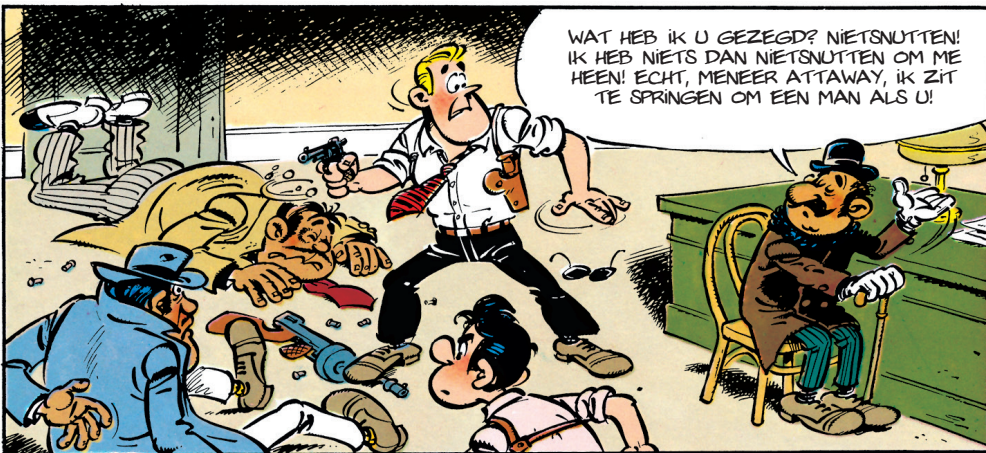
WAT?

MISTER
ATTAWAY,
DAAR Zouden
WE NU 'NS
KALM EN
ZAKELIJK
OVER MOETEN
PRATEN,
NIET?

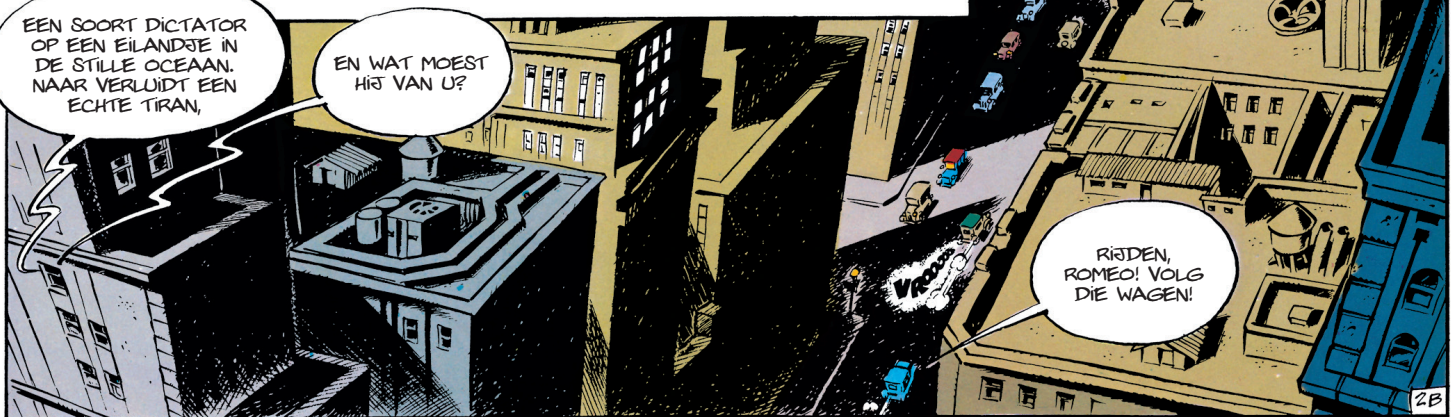
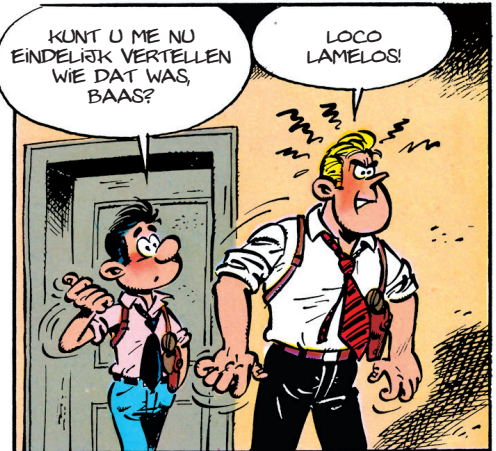
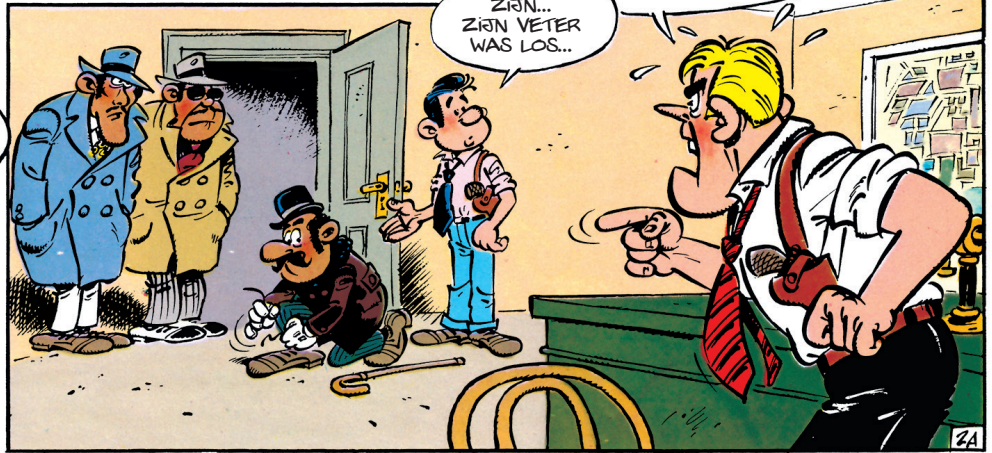
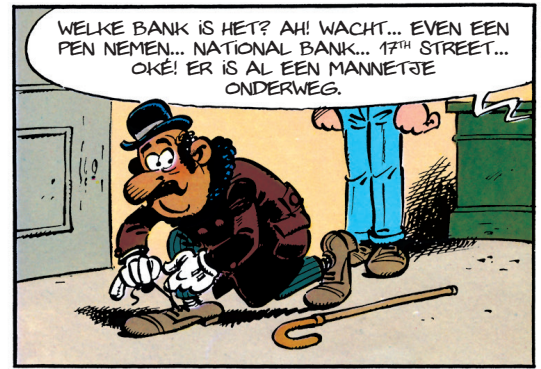

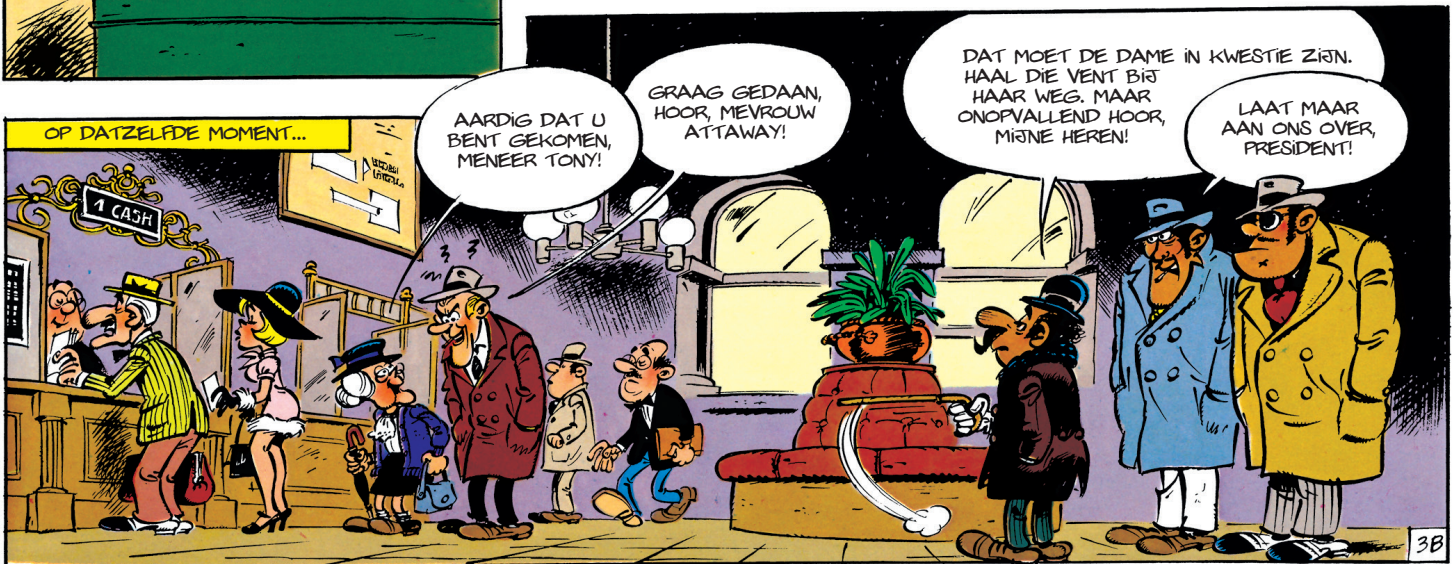
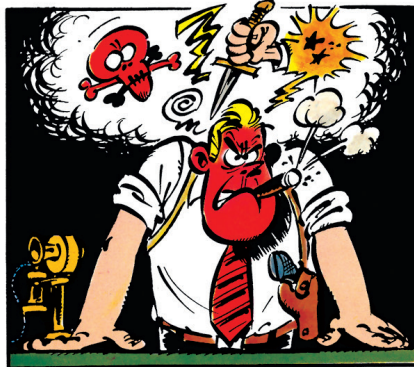
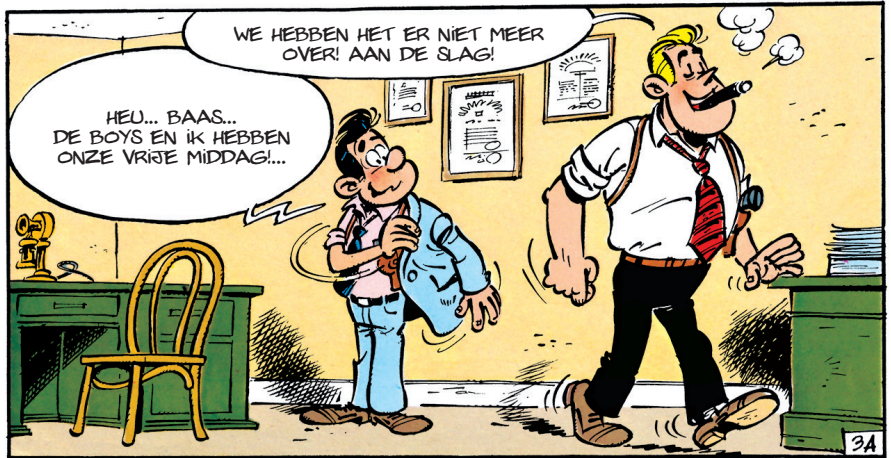
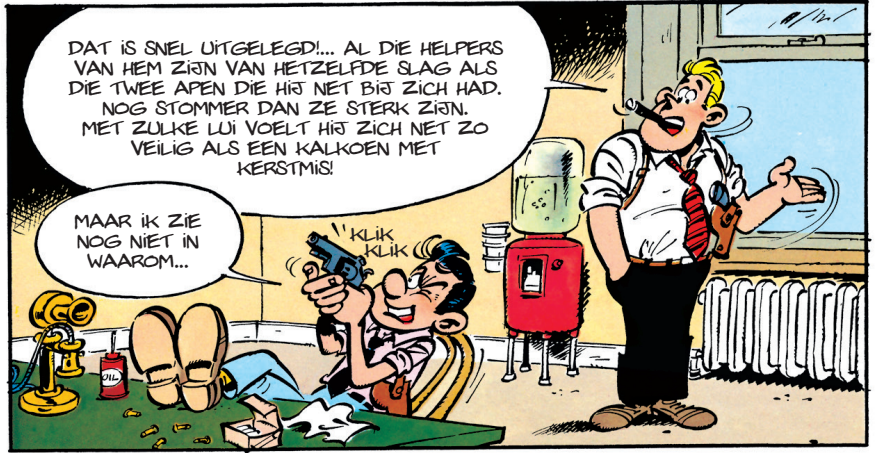
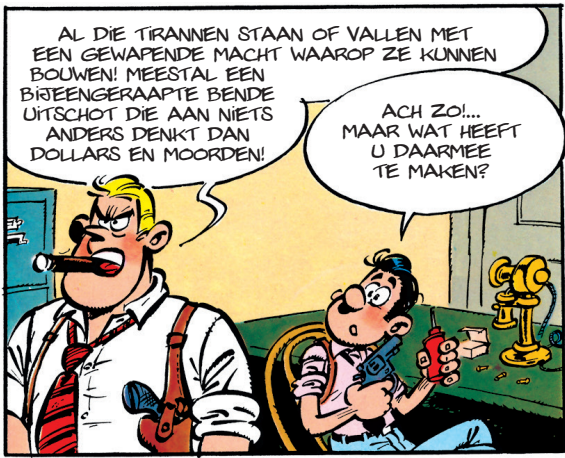

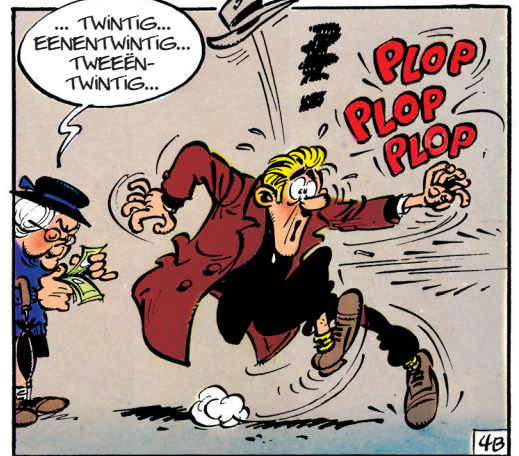
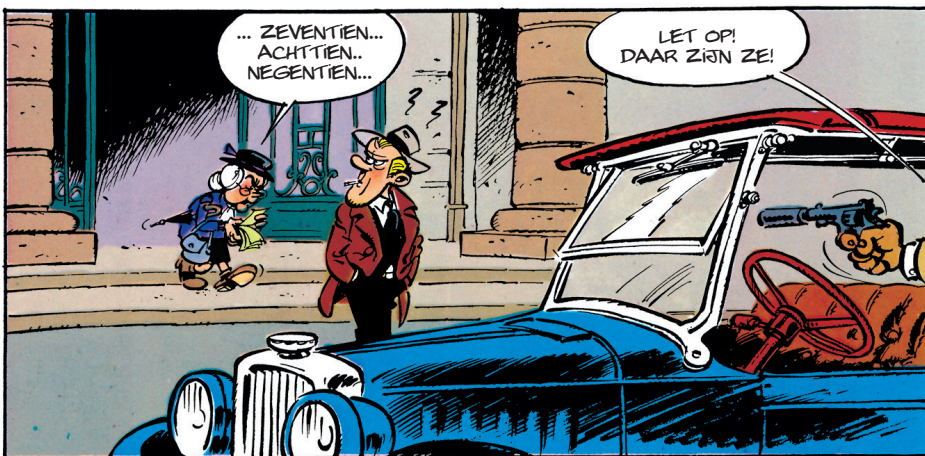
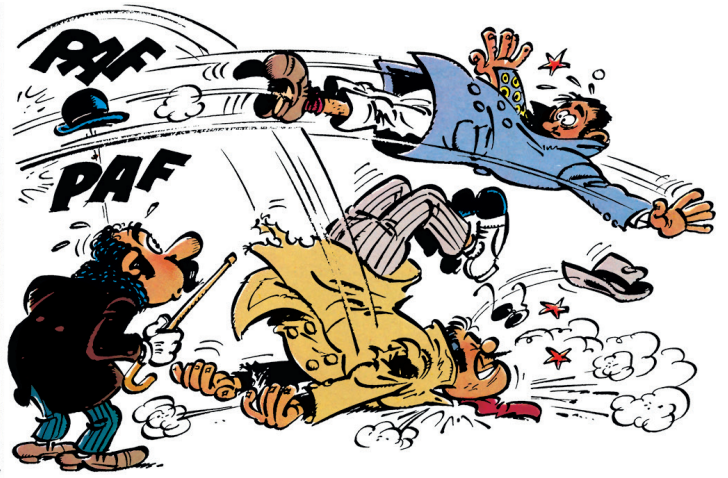
14

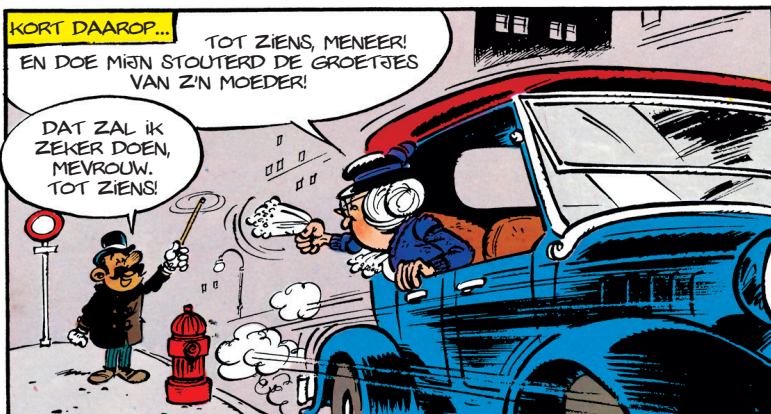
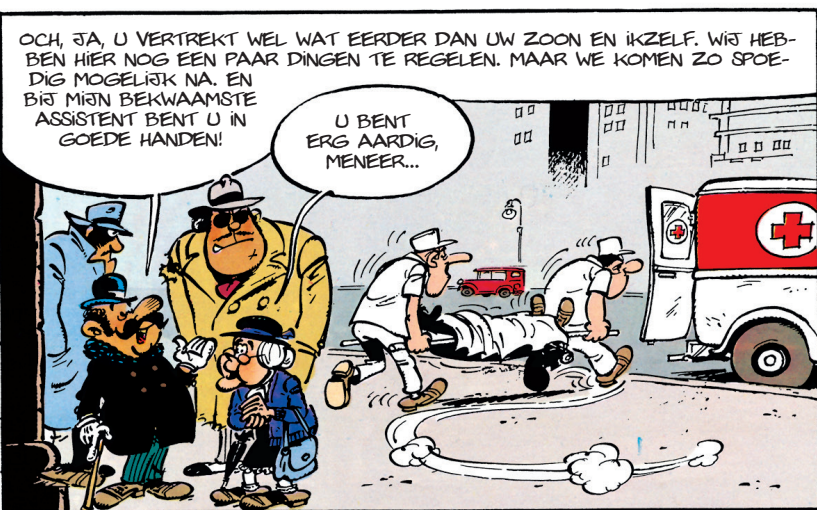
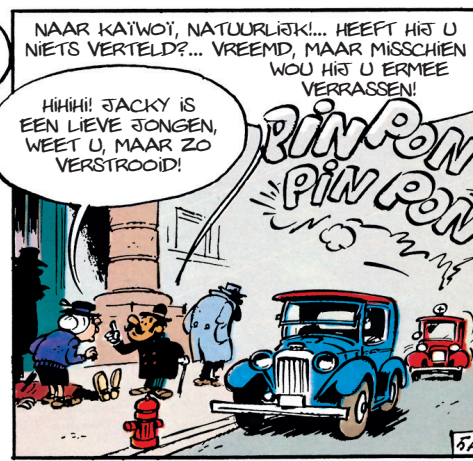
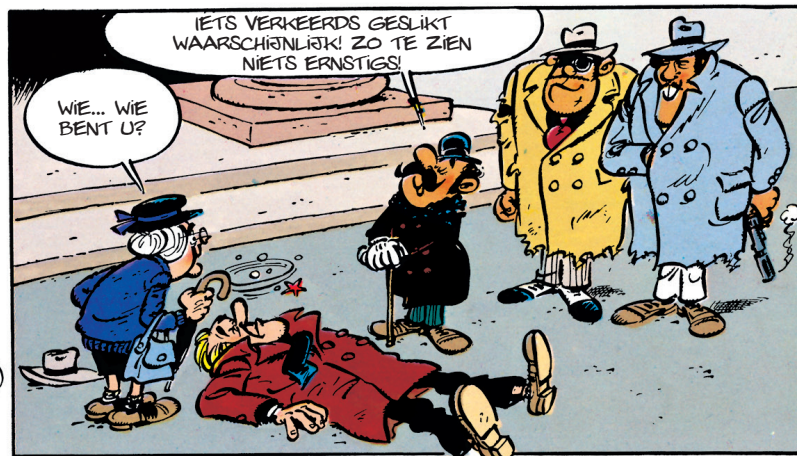

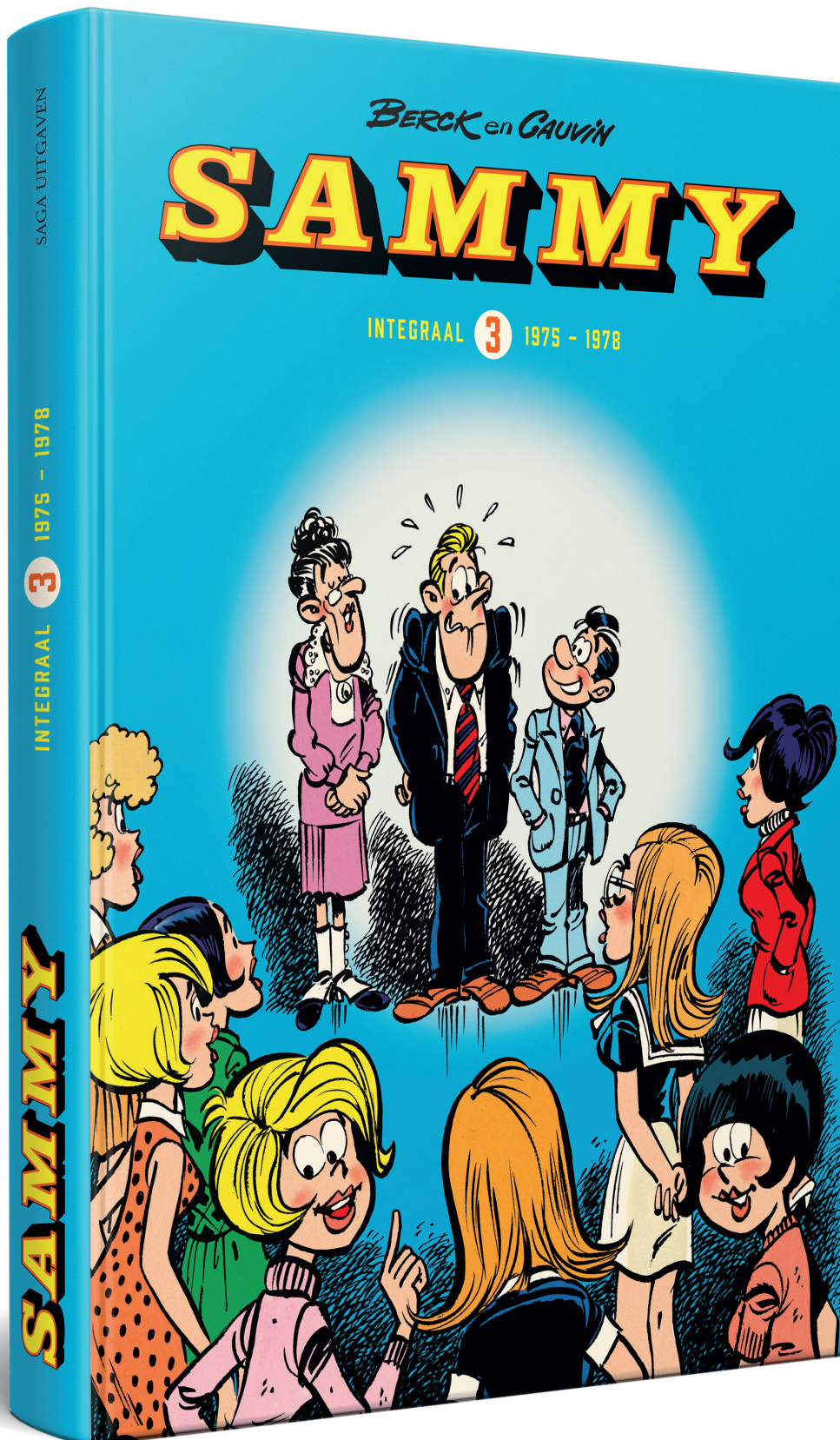
15

VOLGENDE DEEL

INTEGRAAL 3 1975 - 1978

Met de verhalen:
*Lijfwachten in de Kostschool, Heibel in de Woestijn,
Lijfwachten en Draculanten en Het Jeugdelixir.*

SAMMY INTEGRAAL VERSCHIJNT IN TIEN DELEN BIJ SAGA UITGAVEN